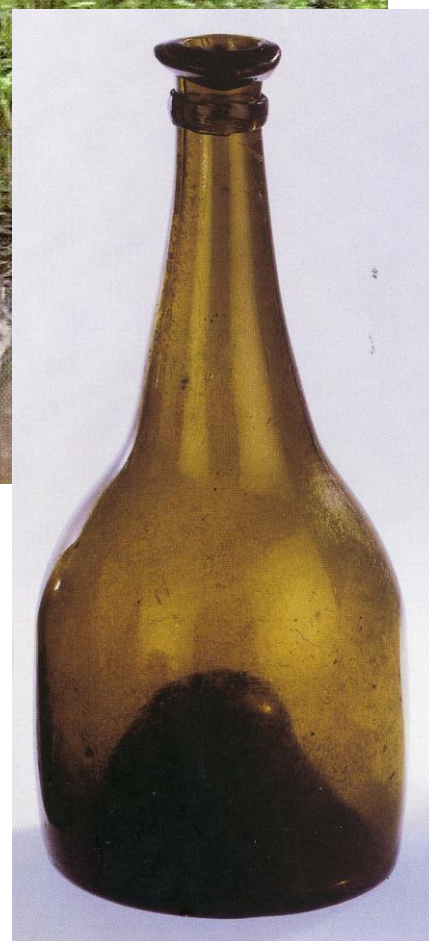

Je kunt er gemakkelijk overheen lezen en dat heb ik dan ook jarenlang gedaan. In Willy Van den Bossche's boek *Antique Glass Bottles etc.* staat op pagina 314 bijgaande fles uit ca. 1770 afgebeeld, geblazen in Mecklenburg en voorzien van een flensvormige monding om het vastbinden van de kurk mogelijk te maken. Het zou dus een speciale champagnefles kunnen zijn en Willy vermeldt er bij: *'In the U.S.A. this bottle is known as a Lau Lau bottle'*. Ik dacht altijd 'Rare kerels die Amerikanen' tot ik in het januarinumnummer 2014 van het Engelse verzamelaarsblad **'Antique Bottle Collector'** een artikel las van Paul Hanrahan. Dank zij een uitruilovereenkomst konden wij een aantal gegevens en afbeeldingen daaruit in dit artikel verwerken. Het onderwerp biedt tevens een interessante blik in de koloniale geschiedenis van ons land.

*Wijn (Champagne?) fles,
Mecklenburg ca. 1770. H. 25 cm.
Inh. 80 cl.
Coll. Willy Van den Bossche*

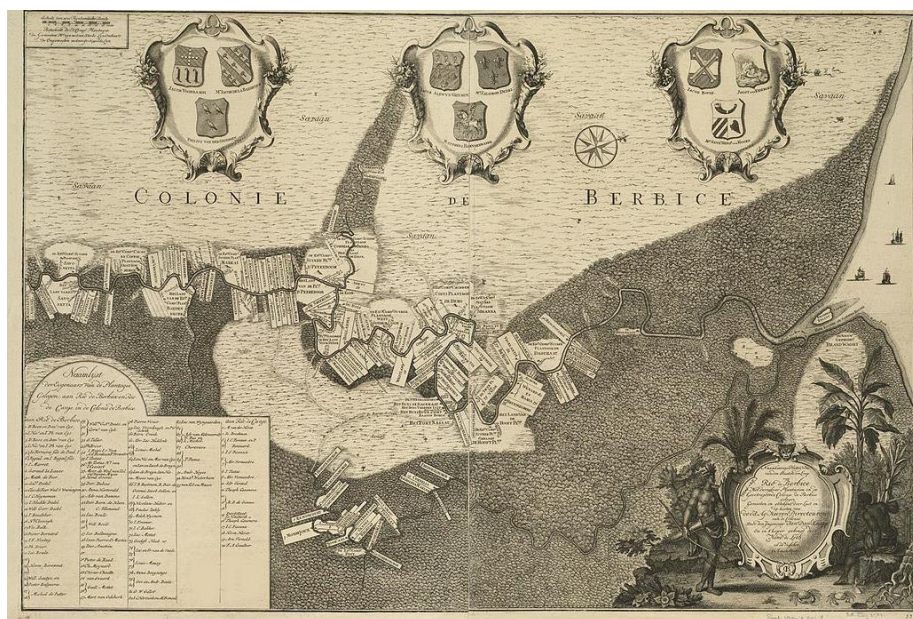
Lau Lauflessen danken hun benaming aan enkele kleine eilandjes in de monding van de Essequiborivier waarvan het stroomgebied geheel ligt binnen de grenzen van Guyana. Het is de langste rivier tussen de Orinoco en de Amazone en stroomt vanaf de Braziliaanse grens over duizend kilometer naar zee. De monding van de rivier is zo'n 30 kilometer breed maar scheepvaart is hier nauwelijks mogelijk vanwege de vele eilandjes en ondiepten en verder dan een tachtig kilometers landinwaarts komen ook kleine schepen niet. De rivier is genoemd naar de Spaanse ontdekker Juan de Esquivel, die deelnam aan de tweede reis van Columbus in 1493.

Vanaf 1615 vestigden zich Hollandse kolonisten op de eilanden in de

Boven; Bijzonder lange Lau Laufles (28,8 cm.) gevonden langs de Berbice rivier. (Foto ABC). Rechts: Kaart van de Bernice kolonie uit 1720.

Het zou niet de laatste slavenopstand zijn in Guyana. In 1795 brak een groot oproer uit langs de Demerara rivier en een tweede in 1823. Hoewel beide in bloed gesmoord werden bracht het binnen het Engelse Parlement een beweging op gang om de slavernij af te schaffen. Dat gebeurde uiteindelijk op 1 augustus 1834. De leider van de Berbice opstand, Coffy, wordt in Guyana nog altijd vereerd als nationale held.

Ook zonder slavenopstanden zou de geschiedenis van deze streek al turbulent genoeg zijn geweest. In Februari 1781, tijdens de vierde Engelse oorlog, veroverde Britse vloot de Hollandse nederzettingen aan de Essequido, Demerara en Berbice maar in januari 1782 werden ze bezet door de Fransen, die in deze oorlog aan de zijde van de Republiek vocht. Bij de Vrede van Parijs, in 1783, gingen ze weer in Hollandse handen over om in 1796, toen Holland door de Fransen overheerst werd, weer door de Britten veroverd te worden. Tot 27 maart 1802, toen bij de vrede van Amiens de Bataafse Republiek weer in het bezit van deze koloniën kwam. Maar niet voor lang. Een jaar later namen de Engelsen het gebied weer in beslag en dit keer voorgoed. Het zou te boek blijven staan als British Guyana tot het in mei 1966 een onafhankelijke staat werd.

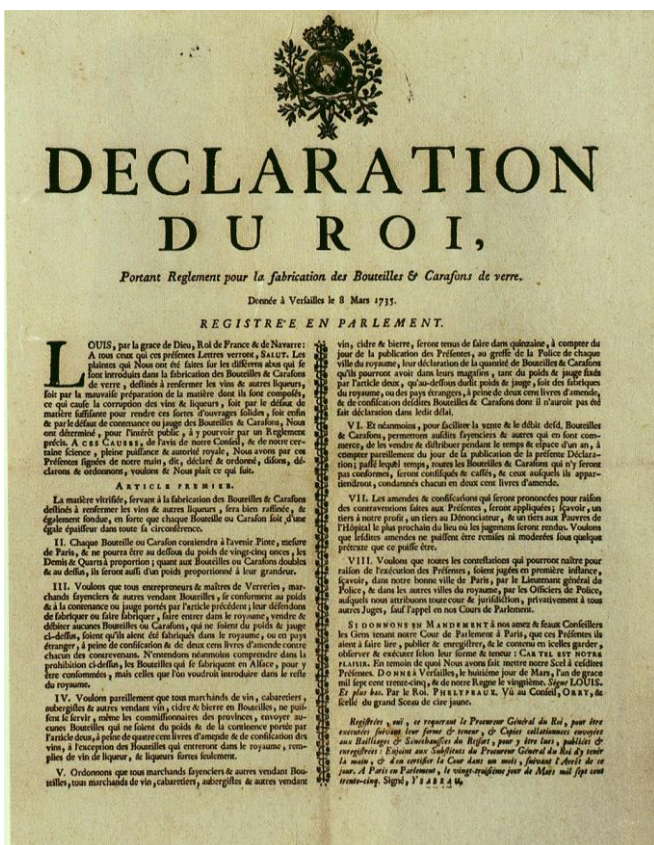
En dit is dan het toneel, gekenmerkt door vochtige hitte, zware arbeid, onrusten en wapengeweld waarop een rol schijn weggelegd voor een bijzondere fles, in Europa gemaakt maar vrijwel nooit in Europa aangetroffen tenzij in later jaren door een verzamelaar in Amerika aangekocht: de LAU LAUFLES. Het zijn zeldzame flessen die hier en daar gevonden zijn in de gehele kuststrook van Guyana tot in Suriname toe maar het eerst op de Lau Lau eilanden. Volgens Paul Hanrahan zou dat ergens in de jaren 1960 of begin 1970 zijn geweest.

riviermonding die bedekt waren met bijna ondoordringbaar oerwoud dat tot aan de waterkant doorliep. Verbinding was alleen per boot mogelijk. Datzelfde gold voor de oevers van de oostelijk gelegen rivieren, de Demerara en de Bernice dat in 1627 een Hollandse kolonie werd. De naam van de vier kilometer landinwaards, tegen de grens van Suriname gelegen stad New Amsterdam getuigt daar nog van.

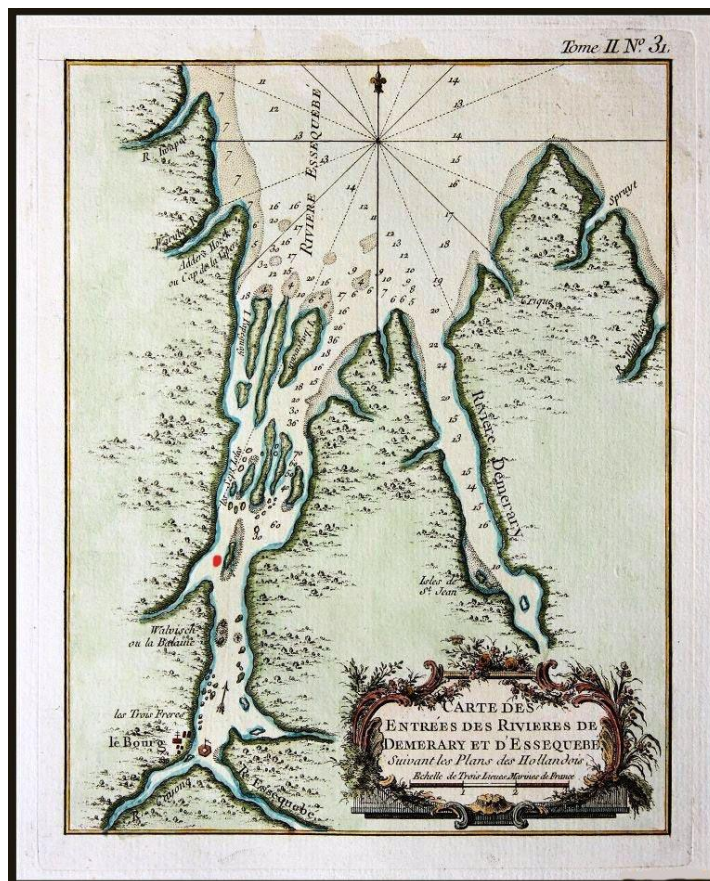
De West Indische Compagnie zorgde voor een grote aanvoer van slaven die de kolonisten gebruikten om het oerwoud op te ruimen en suikerriet aan te planten. Op oude kaarten staan die plantages duidelijk aangegeven. In 1720 waren het er al meer dan honderd.

De slaven hadden een erbarmelijk leven. De blanke eigenaren hadden slechts interesse in het zoveel mogelijk arbeid uit ze te persen. In 1763 voerde de treurige huisvesting, de onmenselijk zware arbeid en de wrede straffen tot een slavenoproer. De bevolking van de Berbice kolonie bestond toen uit 346 blanken, vrouwen en kinderen meegerekend en 3833 Afrikaanse- plus 244 Indiaanse slaven. De slaven trokken van de ene plantage naar de andere, doodden de opzichters, staken de huizen en de suikerrietvelden in brand en bewapenden zich met de geweren en het kruit van de eigenaars. De Hollandse goeverneur kon daar niet veel meer tegenover stellen dan enkele tientallen soldaten en wat matrozen van de vijf schepen die in de riviermonding voor anker lagen en die als toevluchtsoord dienden voor een aantal blanke families. De opstandelingen hadden het lang kunnen uithouden als ze niet onderling verdeeld waren geraakt en de discipline hadden kunnen handhaven. Zij werden in het voorjaar van 1764 bloedig verslagen door inmiddels uit Europa aangevoerde troepen, alsmede soldaten uit de Engelse en Franse koloniën.

Waren het eigenlijk wel flessen of waren ze bedoeld als karaf? De diep ingestoken bodem duidt daar niet op. En wat doet die flensvormige mondingsring daar? Een champagnefles dan? Hoe moeten we ons dat voorstellen? Men neemt aan dat Dom Pérignon, van 1668 tot 1715 keldermeester van de abdij d'Hautvilliers, de mousserende wijn heeft uitgevonden. De korte, gedrongen standaard wijnflessen van die tijd bleken niet sterk genoeg om de inwendige druk van de wijn te weerstaan zodat Koning Lodewijk XV op 8 maart 1735 per declaratie voorschreef aan welke sterkte-eisen een champagnefles moest voldoen. Van toen af werden de flessen zwaarder en tevens langerekt van vorm. Een langere nek was nodig om het depot gemakkelijk uit de fles te laten komen. Champagne onderging het rijpingsproces immers in flessen die met de hals omlaag gericht werden bewaard. Een standaard 75cl. champagnefles weegt nog steeds meer dan een kilo. Daarnaast bestaan afwijkende modellen voor speciaal gemaakte champagnes en ook flessen met grotere inhoud.

Je zou denken dat rond 1770, de tijd waarop deze flessen gedateerd worden, er genoeg champagneflessen van goede kwaliteit in Frankrijk bestonden. Waarom zou iemand ze dan in Mecklenburg laten maken, ze in Frankrijk laten vullen om nadat de wijn in de fles voldoende gefermenteerd was, de zaak naar een Hollandse plantage in Zuid Amerika te sturen waar de temperaturen waarschijnlijk zelden onder de 30o C. kwamen en koeling een onbekend fenomeen was. Zoals Paul Hanrahan in zijn artikel schrijft, bij het ontbreken van een document, zoals bijvoorbeeld een prijslijst van de glasblazerij, een geïllustreerde catalogus of een advertentie, zal die vraag onbeantwoord blijven. Desondanks – wat een verhalen kunnen die flessen vertellen. Je kunt nooit genoeg van flessen afweten...!

Boven: 'Carte des Entrées des Rivières Demerary et d'Essequere suivant les plans des Hollandais', 1758. De locatie van de Lau Lau eilanden is met een rode stip aangeduid.

Links: Proclamatie uit 1735 van Koning Lodewijk XV waarin wordt voorgeschreven aan welke kwaliteitseisen wijnflessen moeten voldoen, met specifieke instructies omtrent inhoud, glasverdeling en gewicht. Het is het oudste specifieke kwaliteitsvoorschrift voor glazen flessen ter wereld.

Rechts: Lau Lauflessen zijn zeldzaam en komen in Europa nauwelijks voor. De prijzen zijn navenant. Deze fles werd in 2013 door een Amerikaanse verzamelaar aangeboden op E-bay voor ca. \$ 1200,-

SUMMARY

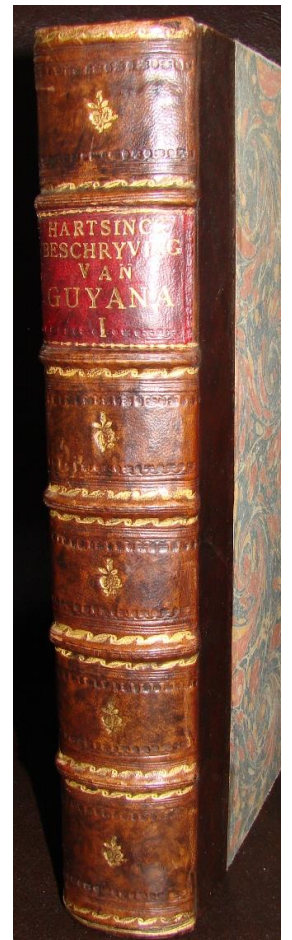
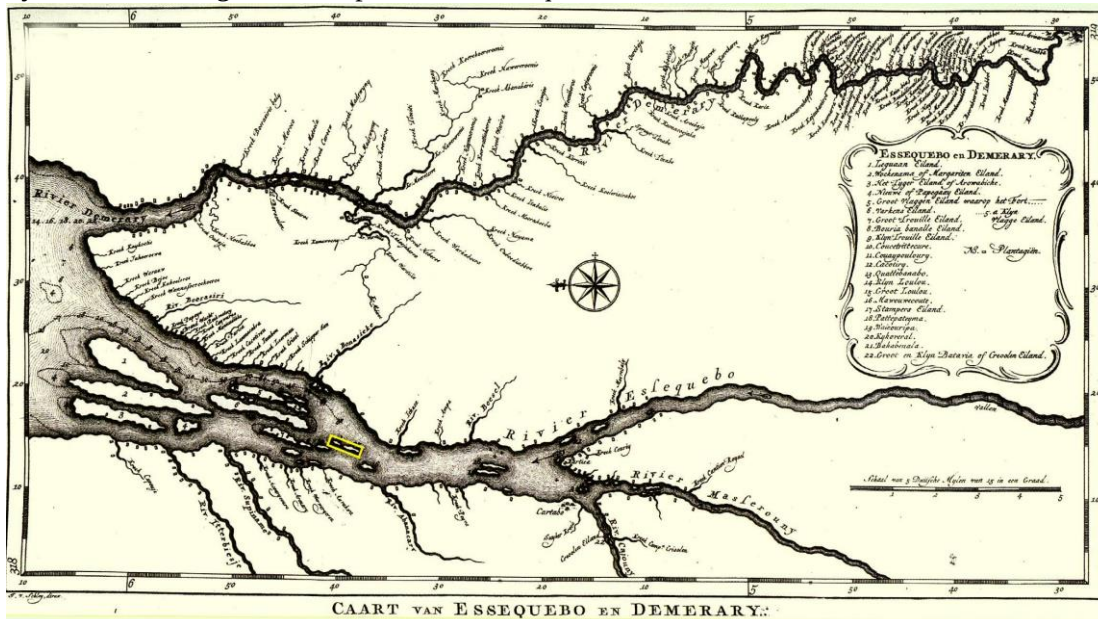
THE MYSTERIOUS LAU LAU BOTTLES

Paul Hanrahan

In issue 55 (December 2013) of the British Magazine *Antique Bottle Collector*, Paul Hanrahan (1945) contributed an article on a specific bottle, only found in the estuary of some rivers in Guyana and Surinam, labelled **Lau Lau Bottles** named after two small islands in the lower reaches of the Essequibo River, where this type of bottles was first found. That was in the late 1960's / early 1970's. Since then, similar bottles have been found along the rivers Demerara, Berbice and also in Surinam. Mr. Hanrahan lived in the area for several years and is quoted in Willy Van den Bossche's *Bibliography of Glass* as the author of several articles, one being *Old Bottles with British Guyana Commercial Markings* (1990).

The Essequibo River lies entirely within the South American country of Guyana, and is the largest river between the Orinoco and Amazon. Rising near the Brazilian border, it flows north for some 600 miles to reach the Atlantic Ocean about 15 miles west of the capital, Georgetown. Despite its length it is not a major commercial artery due to the countless falls and rapids in its course. Although the estuary is 20 miles wide, it is obstructed by islands and silt, and small ocean-going vessels may go no further than Bartica a mere 50 miles inland. It is named after the Spanish explorer, Juan de Esquivel, who accompanied Columbus on his second American voyage in 1493, and explored the river around 1500. The first permanent European settlement in Guyana was built by the Dutch along the lower part of the Essequibo in 1615.

Map of the estuary of the Essequibo and Demerara rivers. Of the 22 settlements listed here, the numbers 14 and 15, inside the small yellow rectangle, are the Lau Lau islands, here written as 'Klein (small) Lou Lou and Groot (large) Lou Lou.' Photo ABC.

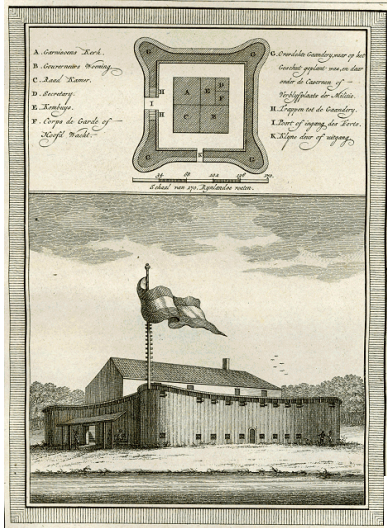
From; J.J.Hartsinck's 'Beschryving van Guyana of De Wilde Kust in Zuid Amerika, 1770, published by the Amsterdam bookseller Gerrit Tielenburg.

This book has long been considered as the best ever written about the Guyanas.

Hartsinck's father was a director of the Dutch West-India Company and had access to many documents that, but for this book, would have long since been lost to us.

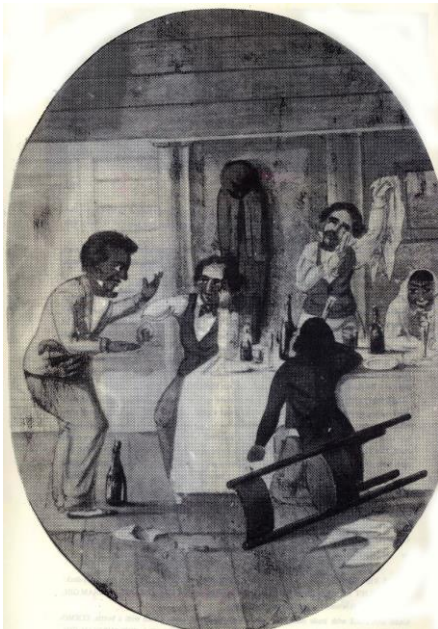
Right: The original book in the library of the Surinam Museum, Paramaribo.

The Lau Lau islands are but two of many islands that crowd the lower parts of the Essequibo River. For most of the 17th and 18th century the river was under Dutch control together with the rivers lying to the East, resp. the Demerara, Berbice and Courantyne rivers. During the Second Dutch-English war (1665-1667) a Dutch squadron of seven ships sailed up the Surinam River to retake the area from the English. Six months later, during the peace talks in Breda, it was decided that each country could keep whatever they had conquered during the war. That is how the Dutch lost Manhattan and at the same time became master of the Guyana area. The settlers did not only come from the Netherlands. Jews, fleeing from the Spanish inquisition, brought with them their knowledge of how to grow sugar reeds and were, from 1685 onward, joined by French Huguenots, who had to leave their country after the revocation of the Edict of Nantes. Among the settlers from the Low Countries were many that were escaping prosecution for crimes committed or because of outstanding debts. Many were rude and illiterate which might be one of the reasons that colonists in Guyana were extremely cruel to their Negro slaves. This led, in 1763, to the Berbice Slave Uprising that began on 23 February and lasted into 1764. It is still seen as a major event in Guyana's

Left: The Dutch fort Nassau on the Berbice River, ca. 1762

The bottles that were found here and that probably will keep their unusual name until a document such as a manufacturer's price list, catalogue or advertisement will tell us something about their original use are generally between 24 and 29 cm. tall and green to amber in colour. They have a cylindrical body with a deep kick-up and blow-pipe pontil mark. The gently sloping shoulders and tapered neck have a most unusual finish: coupled with a string rim is a pronounced flanged lip that gives the bottle the look of a decanter. Others suggest that these bottles were mainly used for champagne (see Willy Van den Bossche: *Antique Bottles* etc. page 314, Plate 259b). The bottles were made in Mecklenburg (North Germany) around 1770, which explains why, in America, they are also known as 'German Lau Lau Bottles'. This leads to the interesting question why in the world somebody in the densely forested and swampy regions of Guyana could have ordered specially made bottles in Germany, have them filled with champagne and exported to the Dutch colonies. One would think that, in 1770, thanks to the quality measures of King Louis XV (*Declaration du Roi*, 1735) the French glasshouses were able to produce enough bottles.

Right: Trio of Lau Lau bottles from Essequibo. Heights: 27,9 – 25,6 – 26,4 cm. Photo ABC.

Left: The use of champagne must not have been uncommon in the Guyanas. In 1840 W.E.H. Winkels (Amsterdam 1818-Paramaribo 1893) published 'The Magic Lantern of Mr. Furet'; 18 drawings and an accompanying story about the life of a white superintendent of a plantation. The only existing original copy is in the library of the Surinam Museum. Plate 15 shows a drinking-bout with a champagne bottle standing on the floor and the text: 'Come, Champagne by Jove, here is the money'.